

בבית המשפט העליון

רע"א 6558/99

בפני: כבוד הנשיא א' ברק
כבוד השופטת ט' שטרסברג-כהן
כבוד השופט א' ריבלין

המערערים: 1. נחום חבס
2. יעלי סלע יבוא ושיווק (1992) בע"מ
3. ישראל חבס ובניו בע"מ
4. מרגלית גרין-חבס

נ ג ד

המשיב: דין חבס

בקשת רשות ערעור על החלטתו של בית המשפט
המחוזי בתל-אביב-יפו, בה"פ 200387/98,
מיום 26.7.99, שניתנה על ידי כבוד השופט
ד"ר ג' קלינג

תאריך הישיבה: כ"ג בשבט התש"ס (30.01.2000)

בשם המערערים: עו"ד דוד מגריזו

בשם המשיב: עו"ד דורון סטריקובסקי
עו"ד חנו ברוך

פסק-דין

הנשיא א' ברק:

סמכותו של בית המשפט לענייני משפחה משתרעת, בין השאר, על תובענה אזרחית "שעילתה סכסוך בתוך המשפחה". גדריה של סמכות זו, ניצבים בפנינו בערעור זה.

העובדות

1. המערער מס' 1 והמשיב, הם אב ובן. שניהם שולטים בשתי חברות: המערער מס' 2 (יעלי סלע יבוא ושיווק (1992) בע"מ) והמערער מס' 3 (ישראל חבס ובניו בע"מ). על פי תקנון ההתאגדות של המערער מס' 2 ממנים בעלי המניות את המנהלים. מכוח הוראה זו מונו המערער מס' 1 והמשיב כדירקטורים בחברה זו. על פי תקנון ההתאגדות של המערער מס' 3 נבחרים הדירקטורים על ידי האסיפה הכללית של בעלי המניות. זו בחרה במערער מס' 1 ובמשיב כדירקטורים בחברה זו. בשתי החברות היו למערער מס' 1 ולמשיב זכויות חתימה.

2. בעוד המשיב שוהה (ביום 30.6.98) מחוץ לישראל, התקיימה ישיבת דירקטוריון בשתי החברות. הוחלט בהן כי המערער מס' 1 הוא בעל זכות החתימה היחיד בשתי החברות, וכי למשיב אין סמכות לייצג את החברות הללו. בישיבת הדירקטוריון (מיום 13.7.98) הועבר המשיב מכהונתו כדירקטור במערער מס' 3. המערער מס' 4 - אשתו של המערער מס' 1 (שאינה אמו של המשיב) - מונתה כדירקטור במערער מס' 2. הופסקה עבודתה של אשת המשיב במערער מס' 2.

3. המשיב פנה לבית המשפט המחוזי. בית המשפט נתבקש להצהיר כי החלטות הדירקטוריון בשתי החברות בטלות. כן נתבקשו צווים זמניים. אלה סורבו, ובקשת רשות עליהם נדחתה. לעניין התובענה עצמה החליט בית המשפט המחוזי (השופט קלינג) כי התובענה שבפניו הינה במסגרת סמכותו העניינית של בית המשפט לענייני משפחה. נקבע על ידו כי הדיבור תובענה "שעילתה סכסוך בתוך המשפחה" משמעותו שהסכסוך נוגע ליחסי המשפחה יותר מנגיעתו ביחסים העסקיים, המסחריים או הרכשיים. על רקע זה החליט בית המשפט, כי הרקע לסכסוך בפרשה שבפניו הוא ביחסים העכורים שבין המערער מס' 1 לבין המשיב, וכי עילתה של התובענה סכסוך בתוך המשפחה. על פסק דין זה הוגש - לאחר נטילת רשות - הערעור שלפנינו.

4. המערערים טענו בפנינו, כי עילתו של סכסוך היא "בתוך המשפחה" רק כאשר הסכסוך לא היה בא לעולם אלמלא יחסי המשפחה. בפרשה שלפנינו, הסכסוך בא לעולם בשל חילוקי דעות עסקיים, שעילתם בדיני חברות, ועל כן הסמכות לדון בו היא בידי בית המשפט המחוזי. לעומתו טוען המשיב, כי הפעולות שנגקטו נגדו הוסבו בשל סכסוך משפחתי והונעו על ידי היחסים המשפחתיים. המבנה העסקי וניהולו מזה והסכסוך בין הצדדים מזה, עילתם ביחסי המשפחה. מכאן, שבדין הוחלט כי הסמכות לדון בסכסוך היא בבית המשפט למשפחה. עם מי הדין?

המסגרת הנורמטיבית

5. ב-1995 הוקם בית המשפט לענייני משפחה (חוק בתי המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995); להלן - החוק). נקבע בו (סעיף 3) כי "ענייני משפחה" ידונו בבית המשפט לענייני משפחה. החוק הגדיר (בסעיף 1) את הדיבור "ענייני משפחה". על פי הגדרה זו, נכללים ב"ענייני משפחה", בין השאר, תובענות בענייני המעמד האישי כמשמעותן בדברי המלך במועצה על ארץ ישראל 1947-1992. כן נכללים בו תובענות לפי חוקים שונים, כגון חוק הירושה, התשכ"ה-1965, חוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג-1973 וחוק אימוץ ילדים, התשמ"א-1973. מרכיב נוסף של הגדרת הדיבור "ענייני משפחה", הנוגע לערעור שלפניו, קבוע בחוק בזו הלשון (סעיף 1(2)):

"תובענה אזרחית שהגיש אדם נגד בן-משפחתו, או נגד עזבונו של בן-משפחתו, שעילתה סכסוך בתוך המשפחה, היא נושאה או שוויה אשר יהא".

השאלה הניצבת לפנינו הינה, מהם מאפייניה של תובענה "שעילתה סכסוך בתוך המשפחה"? כדי להשיב על שאלה זו עלינו לפנות ללשון ההוראה ולתכלית המונחת ביסודה. אכן, פרשנותו של כל טקסט משפטי היא פעולה משולבת של לשון ותכלית (בג"ץ 4562/92 זנדברג נ' רשות השידור, פ"ד נ(2) 793, 803). נפנה, איפוא, ללשון ההוראה ולתכלית המונחת ביסודה. מפעולה משולבת בין שני אלה יתבקש הפירוש הנכון של סמכות בית המשפט לענייני משפחה.

6. עיון בלשון החוק מלמד, כי סמכותו של בית המשפט לענייני משפחה הותנתה בקיומם של שני תנאים: הראשון, שהתובענה האזרחית תוגש על ידי אדם נגד בן-משפחתו או נגד עזבונו של בן-משפחתו. החוק עצמו מגדיר "בן-משפחתו" מהו. התנאי השני הינו שעילתה של התובענה הינו סכסוך בתוך המשפחה. תנאי שני זה לא היווה חלק מהצעת החוק לתיקון דיני המשפחה (ריכוז סמכויות השיפוט), התשנ"ה-1994 (ה"ח 2330, התשנ"ה, עמ' 152). הצעת החוק הסתפקה בתנאי הראשון בלבד. במהלך דיוניה של ועדת החוקה חוק ומשפט הוסף התנאי השני. מטרת ההוספה הייתה למנוע מצב שבו כל תובענה אזרחית בין בן-משפחה תהא בסמכותו של בית המשפט לענייני משפחה. הוועדה ביקשה לצמצם את תחום השיפוט בתובענות אזרחיות בין בני משפחה אך לאותן תובענות שעילתן סכסוך בתוך המשפחה. מהן תובענות אלה? בחינת הדיבור "שעילתה סכסוך בתוך המשפחה" מצביעה על שני מרכיבים של תנאי זה. המרכיב האחד עניינו "עילת" הסכסוך. השאלה בהקשר זה הינה, "עילה" מהי? המרכיב השני עניינו הדרישה שהעילה תהא "סכסוך בתוך המשפחה". השאלה

כאן הינה, מתי הסכסוך הוא "בתוך המשפחה"? לבדיקתן של שאלות אלה נפנה עתה. פתרון מחייב בחינת התכלית שהוראות החוק נועדו להגשים.

7. התכלית המונחת ביסוד סמכותו של בית המשפט למשפחה נעוצה בתפישה המבקשת לרכז בערכאה מקצועית אחת את מלוא המחלוקת שבין בני המשפחה, מתוך רצון לרדת - בעזרת גופי ייעוץ - לשורשיה של המחלוקת, ולפתור באופן יסודי את הבעיות האמיתיות שבין בני המשפחה. התפישה הבסיסית של החוק הינה "משפחה אחת - בית משפט אחד" (ראה ארבל וגייפמן "חוק בית המשפט לענייני משפחה, תשנ"ה-1995" הפרקליט מג 431 (תשנ"ז)). לשם הגשמתה של גישה זו קובצו סמכויות שיפוטיות שונות הקשורות למחלוקות בין בני המשפחה לערכאה אחת; נקבעו סדרי דין ודיני ראיות מיוחדים, המבקשים להתמודד עם יחסי האמון המיוחדים השוררים בתוך המשפחה. הוקמו מסגרות טיפוליות אשר מסייעות לבית המשפט המקצועי בהכרעותיו בסכסוך שבין בני המשפחה. אכן, הסכסוך המשפחתי הוא בעל גוון מיוחד. לעתים קרובות רק קצהו נגלה לעין, ואילו רובו ככלול נסתר מהעין, ומפעפעים בו רגשות עזים. מטרת ההסדר החקיקתי הינה לאפשר לבית המשפט לרכז בידיו את כל הסכסוכים הנוגעים לאותה משפחה, תוך מתן כלים לשופט לרדת לעומק הסכסוך, ותוך נסיון לתת פתרון יסודי ומקיף לסכסוך כולו. אכן, ביסוד החקיקה מונחת גישה כוללת ואינטגרטיבית. היא נועדה לאפשר לבית המשפט לטפל בשורשיו של הסכסוך, ולא רק בביטוי חלקי ופורמלי שלו. על רקע תכלית זו ניגש להבנת הדיבור "עילה" ולהבנת הדיבור "סכסוך בתוך המשפחה".

"תובענה אזרחית... שעילתה..."

8. הדיבור "עילה" מעורר אצל המשפטן באופן אינטואיטיבי קשר לדיבור "עילת התובענה" שבסדרי הדין (ראו תקנה 9(5) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984). קשר זה אינו מתבקש בהקשר שלפנינו. לשון החוק - על רקע תכליתו - אינה מתמקדת בעובדות המהותיות המבססות את זכותו של בן-המשפחה התובע. סעיף 2(1) לחוק אינו עוסק בזכותו של התובע, אלא בסמכותו של בית המשפט. הדיבור "עילה" בהקשר זה משמעותו קיומו של קשר בין התובענה האזרחית לבין הסכסוך המשפחתי. תובענה אזרחית עילתה בסכסוך בתוך המשפחה אם סיבת הסכסוך או מקורו הוא ביחסי המשפחה (ראה בר"ע (ת"א-יפו) 14/96 פלונית נ' אלמונית, פ"מ תשנ"ו (ג) 173; בר"ע (ת"א-יפו) 48/97 ציוני נ' ציוני (לא פורסם)). רק פירוש זה מגשים את התכלית המונחת ביסוד הוראת החוק.

"סכסוך בתוך המשפחה"

9. סמכותו של בית המשפט לענייני משפחה לעניין תובענה אזרחית שבין בני משפחה מותנית בכך שסיבתה או מקורה של התובענה הוא "סכסוך בתוך המשפחה". נדרש, איפוא, קשר בין התובענה האזרחית לבין הסכסוך המשפחתי. השאלה הינה מהי עוצמתו של קשר זה? האם די בכך שקיים קשר כלשהו, ולו רחוק, בין התובענה האזרחית לבין הסכסוך המשפחתי, או שמא נדרש קשר קרוב ומידי, ואם כן - מהי עוצמתו של קשר זה? נראה לי כי נוסחה מדוייקת קשה לקביעה, והיא אף אינה נחוצה. הקביעה היא קשה, שכן לעתים קרובות יחסי המשפחה והיחסים הלב-משפחתיים - כגון יחסים עסקיים - מעורבים זה בתוך זה באופן שהפרדה בין הגורמים השונים וקביעת הסדר הסיבתי בהם, קשה היא. הקביעה אינה נחוצה, שכן מציאות החיים היא עשירה מכל דמיון, ואין זה רצוי להקפיא את קצב החיים בנוסחה נוקשה. עם זאת, נדרשת אמת מידה על פיה נקבעת סמכותו של בית המשפט לענייני משפחה. מהי אמת מידה זו?

10. נראה לי כי אמת המידה לקביעת הקשר בין עילת התביעה לבין הסכסוך בתוך המשפחה היא שהסכסוך המשפחתי תרם תרומה משמעותית לגיבושה של עילת התביעה. נמצא, כי מחד גיסא לא די בקשר רחוק וזניח. מאידך גיסא לא נדרש שהסיבה היחידה והבלעדית להיווצרותה של עילת התביעה הוא הסכסוך המשפחתי. די בכך שהסכסוך המשפחתי תרם תרומה נכבדה וחשובה להיווצרותה של עילת התביעה, כדי שנראה את עילתה של התובענה בסכסוך בתוך המשפחה. גישה זו מתבקשת מהתכלית המונחת ביסוד סמכותו של בית המשפט לענייני משפחה. סמכות זו נועדה לרכז בבית משפט אחד - הוא בית המשפט לענייני משפחה - את הסכסוך המשפחתי על כל היבטיו, תוך נסיון לפתור אותו בכלים המיוחדים שהוענקו לבית המשפט לענייני משפחה. ריכוז זה מוצדק הוא, רק אם הסכסוך המשפחתי מונח בתשתיתן של תביעות אזרחיות המוגשות לבתי משפט שונים. אין כל צידוק בריכוז זה אם האופי המשפחתי של הסכסוך אינו בעל תרומה משמעותית. במצב דברים זה, לא נדרשת מומחיותו של בית המשפט למשפחה. נהפוך הוא: מן הראוי הוא שהסכסוך בין בני המשפחה יפתר באופן בו נפתרו סכסוכים אזרחיים בדרך כלל, כלומר, בבתי המשפט האזרחיים המתמחים בכך. כך, למשל, כאשר התובענה האזרחית מבוססת על החלטות של אסיפת בעלי המניות בחברה או הדירקטוריון שלה, בית המשפט (המקצועי) המוסמך לדון בתובענה הוא בית המשפט המחוזי. בית המשפט לענייני משפחה אינו מתמחה בדיני חברות. עם זאת, יש צידוק להכיר בסמכותו של בית המשפט לענייני משפחה לדון בתובענה זו, אם הסכסוך בתוך המשפחה של בעלי המניות או הדירקטורים תרם תרומה משמעותית לקבלתן של החלטות המונחות ביסוד תובענה זו.

11. מתי נאמר, כי אופיו המשפחתי של הסכסוך תרם תרומה משמעותית לגיבושה של עילת התביעה? התשובה הינה, כי יש לאתר את גורמי הסכסוך השונים, תוך בחינת השאלה, אם לגורמים המשפחתיים היתה השפעה נכבדה וחשובה להיווצרותה של עילת התביעה. בעניין זה ניתן לסמוך על מספר הנחות (עובדתיות),

המשקפות את מציאות החיים. כך, למשל, ניתן להניח כי ככל שיחסי המשפחה הם קרובים יותר (כגון בני זוג) כך השפעתם על גיבושה של התובענה היא גדולה יותר. בדומה, ככל שמספרם של גורמים לבר-משפחתיים (כגון זרים ליחסי המשפחה) הוא רב יותר, כך קטנה תרומתם של יחסי המשפחה על עיצובה של עילת התביעה. בדומה, אם בין בני המשפחה קיימים קשרים עסקיים שונים, ורק באחד מהם התגלה סכסוך, בעוד שהאחרים מתנהלים כסידרם, יש להניח כי השפעת הקשר המשפחתי על התובענה שבה התגלה הסכסוך אינה משמעותית. הנחות (עובדתיות) אלה עשויות להוביל כולן יחד למסקנה אחת ויחידה. במצב דברים זה לא יתקשה בית המשפט בהחלטתו. אך לעתים ההנחות מובילות לכיוונים שונים. במצב דברים זה נדרש איזון בין השיקולים המתנגשים (ראה פסק דינו של השופט שוחט בש"א (משפחה - ת"א) 7028/98 ברוך נ' אליה (לא פורסם); בש"א (משפחה - ת"א) 18902/99 שני נ' שני (לא פורסם)).

המסגרת הדיונית

12. החוק קובע כי סמכותו של בית המשפט לענייני משפחה מותנית, בין השאר, בכך, שעילתה של תובענה אזרחית הינה סכסוך בתוך המשפחה. עניין לנו, איפוא, בקיומם של נתונים עובדתיים - "עילתה סכסוך בתוך המשפחה" - המגבשים את סמכותו של בית המשפט לענייני משפחה. כיצד נקבעים נתונים אלה? התשובה הינה, כי נתונים אלה נקבעים עם תחילת המשפט. אין להמתין בעניין זה להתקדמות המשפט או סיומו. עניין לנו בשאלה של סמכות, והיא חייבת להיקבע בטרם יחל בית המשפט בדיונים לגופו של עניין. כך הדבר אם שאלת הסמכות מתעוררת בפני בית המשפט לענייני משפחה, שאם לא כן, אין הוא בר-סמכות לדון בתובענה האזרחית. כך גם הדבר אם שאלת הסמכות מתעוררת בפני בית משפט אזרחי (כגון בית המשפט המחוזי), שאם לא כן, אין הוא רשאי להשתחרר מחובת השיפוט.

13. ההכרעות בנתונים העובדתיים של הסמכות, נעשית על פי כתיב הטענות של הצדדים. ראש וראשון בהם הוא כתב התביעה. על התובע לפרט בכתב התביעה את העובדות המראות שבית המשפט מוסמך לדון בתובענה. נמצא, כי לא די בעצם הטענה כי עילת הסכסוך היא בתוך המשפחה. על התובע לפרט ולבסס טענתו זו. אם הנתבע לא חלק על קביעות אלה, תקבע הסמכות על פיהן. אם הנתבע חולק על כך, עליו לציין זאת. עם גיבושה של המחלוקת בעניין הסמכות יכריע בה בית המשפט שבפניו התעוררה השאלה (ראה ש' לוי תורת הפרוצדורה האזרחית: מבוא ועקרונות יסוד 90 (תשנ"ט)). על הכרעה זו קיימת כמובן ביקורת שיפוטית. בעניין זה יתערב בית משפט שלערעור אך במקרים של חריגה קיצונית מאמת המידה הראויה (ראו ע"א 1049/94 דור אנרגיה (1988) בע"מ נ' חמדן, פ"ד (5) 820, 829).

14. תחילתה של הפרשה שבפנינו בהמרצת פתיחה שהגיש המשיב בבית המשפט המחוזי. בהמרצה הונח הבסיס העובדתי באשר למחלוקת שבין הצדדים. בין השאר צויין כי:

"15. בפעולות שננקטו על ידי המשיב בחברות, יישם המשיב לכאורה תכנית שנרקמה על ידו מראש, ואשר זכתה עד אותו מועד להתנגדותו הנחרצת של המבקש, לאמור מתן דריסת רגל בחברות, ואף יותר מכך, למשיבה מס' 4 - אשתו השניה של המשיב אשר, בלשון המעטה, לא שוררים בינה לבין המבקש יחסים טובים, בהיותה הגורם לגירושי הוריו של המבקש, לא כל שכן לבנה של המשיבה מס' 4, אשר המשיב חפץ היה להעסיקו בחברות, אולם המבקש התנגד לכך, משום שרצה להותיר את החברות ללא דריסת רגל מצד משפחתו השניה של אביו - המשיב, על מנת למנוע סכסוכים העלולים להשפיע על החברות".

על כך לא באה כל תגובה מטעם המערערים, למעט התגובה לבקשת סעד זמני. בתגובה צוינו יחסי המשפחה שבין המשיב למערער מס' 1, תוך הדגשה כי המשיב מנהל את החברות תוך התעלמות מאביו. כן צויין כי אשת המשיב מנצלת מעמדה זה ועושה בחברות כבתוך שלה. 'צויין עוד, כי בפני בית המשפט למשפחה מונחת תביעה הכוללת את כל פרטי הסכסוך המשפחתי שבין הצדדים. נראה לי כי ממכלול נסיבות זה מתבקשת המסקנה כי בדין נקבע שהתובענה הינה בסמכותו של בית המשפט לענייני משפחה. מתוך החומר שהונח בפני בית המשפט המחוזי, אכן עולה כי יחסי המשפחה הקשים - בין האב לבנו, בין הבן לאשת אביו, בין האב לאשת הבן - תרמו תרומה משמעותית לגיבושה של עילת התביעה.

התוצאה היא כי דין הערעור להידחות. המערערים יישאו בהוצאות המשיב בסכום כולל של 15,000

ש"ח.

ה נ ש י א

השופטת ט' שטרסברג-כהן:

אני מצטרפת לפסק דינו של חברי הנשיא ומבקשת להוסיף דברים:

1. השאלה העומדת לפנינו היא גדר סמכותו של בית המשפט לענייני משפחה. על-פי הכלל הנקוט בדינו, "המרכיב הקובע לענין הסמכות הוא הסעד ולא העילה" (ש' לוי תורת הפרוצדורה האזרחית - מבוא ועקרונות יסוד (תשנ"ט), 90; ע"א 27/77 טובי ואח' נ' רפאלי ואח', פ"ד לא(3) 561, 570; ע"א 510/82 רינה חסן ואח' נ' פלדמן, פ"ד לז(3) 1, 11-12). "פרשת תביעה מגלה עילה אם התובע, בהנחה שיוכיח את העובדות הכלולות בתביעתו, זכאי יהיה לקבל את הסעד המבוקש על ידו" (י' זוסמן סדרי הדין האזרחי (1995), מהדורה שביעית) 133 והאסמכתאות הנזכרות שם). "הגישה, שהמבחן לקביעת הסמכות העניינית הוא טיב הסכסוך בין בעלי הדין לא נתקבלה בפסיקה" (י' זוסמן לעיל, ע' 57 והאסמכתאות הנזכרות שם). האם חלים כללים אלה בענייננו, לענין סמכותו של בית המשפט לענייני משפחה?

2. העובדות המקימות למשיב את עילת התביעה, עניין בהחלטות דירקטוריון של שתי חברות, בהן הוחלט להעבירו מכהונתו כדירקטור ולבטל את זכותו לייצג את החברות. הסעד שהתבקש בעטיין של עובדות אלה, הוא "סעד הצהרתי ולפיו כינוסה וקיומה לכאורה של ישיבת דירקטוריון יעלי סלע יבוא ושיווק (1992) בע"מ מיום 30.6.98, כמו גם ההחלטות שנתקבלו לכאורה ע"י דירקטוריון החברה, במסגרת אותה ישיבה, בטלים ומבוטלים". כך גם לגבי ישיבת הדירקטוריון של החברה השניה וההחלטות שהתקבלו בה. כמו כן נתבקש צו מניעה האוסר לעשות כל פעולה על מנת להוציא לפועל את החלטות הדירקטוריון. סעדים אלה הם במהותם ועל פי הגדרתם, סעדים טהורים מתחום דיני החברות, המצויים באופן רגיל בתחום סמכותו של בית המשפט המחוזי (י' זוסמן לעיל, ע' 67). לפיכך, על פי הכלל הרגיל, היה לכאורה מקום לקבוע, כי העניין שלפנינו הוא בגדר סמכותו של בית המשפט המחוזי. לא כך סבור המשיב, שאף כי הגיש בזמנו את תובענתו לבית המשפט המחוזי, מצדד הוא כיום בהעברת הסכסוך לבית המשפט לענייני משפחה. התובענה מלכתחילה מפרטת לכל אורכה את מערכת היחסים בין בני המשפחה המחזיקים בשליטה ובמניות בכל החברות המעורבות ומייחסת את הסיבה לכל הפעולות שנעשו בחברות, לסכסוך בין בני המשפחה.

הבעייתיות במקרים כאלה, נובעת מהדואליזם הקיים בהם, כאשר מצד אחד מדובר בסכסוך משפחתי, שלפי הטענה גורם לכל הבעיות שהתעוררו במסגרת החברות המשפחתיות, ומצד שני, עילות התביעה נגד החברות ויחידיהן והסעדים המבוקשים, הם מתחום דיני החברות. במצב דברים זה, יש לתחום את סמכותו של בית המשפט לענייני משפחה הקבועה בחוק בית המשפט לענייני משפחה, תשנ"ה-1995 (להלן: החוק) באופן שמחד גיסא, לא תשלל האפשרות מבית המשפט לענייני משפחה לפתור את הסכסוך, ששורשו הוא יחסים בתוך המשפחה, במסגרת המשפחה, ומאידך גיסא, לא יועבר לבית המשפט הטיפול בנושאים שאינם בתחום מומחיותו. כיצד נעשה כן? על ידי יצירת מבחן הולם בעזרתו ניתן יהיה לנתב את המקרים האינדיבידואלים לערכאה המתאימה. מבחן זה ייקבע בהתחשב בנוסח החוק ובתכליתו.

3. סעיף 3 לחוק תוחם את סמכותו של בית המשפט לעניני משפחה וקובע כי "עניני משפחה לפי חוק זה יידונו בבית המשפט לעניני משפחה".

"עניני משפחה" מוגדרים בסעיף 1 לחוק במספר חלופות, ביניהן, תובענות על פי חוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג-1973; חוק אימוץ ילדים, התשמ"א-1981; חוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א-1991; חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב-1962, וכיוצ"ב. החוקים המנויים קורצו מאותו חומר והעילות מכוחן והסעד המתבקש מהן נעוצים ביחסים משפחתיים ובשאלות של מעמד אישי.

בין החלופות נמנית "תובענה אזרחית בין אדם ... לבין בן משפחתו ... שעילתה סכסוך בתוך המשפחה, יהא נושאה או שוויה אשר יהא" (ס"ק (2)). עיון בסעיפי המשנה של הגדרת "עניני משפחה" מעלה, כי חלופה זו נועדה להרחיב את תחום סמכותו של בית המשפט מעבר לתובענות על פי החוקים שנושאייהם הם יחסי משפחה. עולה מנוסח חלופה זו, כי בית המשפט לענייני משפחה מוסמך לדון גם בכל תובענה בין בני משפחה שעילתה בסכסוך בתוך המשפחה "יהא נושאה או שוויה אשר יהא" (ההדגשה שלי - ט.ש.כ.). מכאן, שמבחן הסעד הנקוט בידינו לעניין סמכות בית משפט דרך כלל, אינו המבחן ההולם לקביעת סמכותו של בית המשפט לענייני משפחה על פי חלופה זו. משכך, אף אני סבורה, כחברי הנשיא, כי המבחן לתובענה ש"עילתה סכסוך בתוך המשפחה" לעניין סמכותו של בית המשפט לענייני משפחה, הוא מבחן המקור או הסיבה וכי "הסכסוך המשפחתי תרם תרומה משמעותית לגיבושה של עילת התביעה". מבחן זה משרת את תכלית החוק. במבחן זה עומד המקרה שלפנינו.

ש ו פ ט ת

השופט א' ריבלין:

אני מסכים. ומצטרף להערותיה של כבוד השופטת ט' שטרסברג-כהן.

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק דינו של כבוד הנשיא א' ברק.

ניתן היום, כ"ט באב תש"ס (30.8.00).

שופט

שופטת

הנשיא

העתק מתאים למקור
שמריהו כהן - מזכיר ראשי
/דד/A04.99065580